

Tijd voor cultuur

Elf richtingwijzers voor een cultureel sterk Fryslân

Manifest van de Friese provinciale culturele instellingen, festivals, musea, Culturele Hoofdstad-initiatieven, amateurkunst en andere relevante spelers: het culturele veld.

1.
WAT SPEELT
OP DE ACHTERGROND?
pagina 2

2.
WAAR HET NAAR TOE KAN
pagina 4

3.
WAT DE PROVINCIE
VAN DE CULTURELE INSTELLINGEN
KAN VERWACHTEN
pagina 6

4.
WAAR WILLEN WE
HET MET DE PROVINCIE
OVER HEBBEN
pagina 8

5.
DOE HET GOED EN
NEEM DAARVOOR DE TIJD
pagina 10

ONDERTEKEND DOOR
pagina 12

In dit manifest bieden wij, het culturele veld in Fryslân, onze inzet aan voor een maatschappelijk sterke provincie, denken we mee over toekomstig beleid en reageren we op de nota *Heroriëntatie culturele infrastructuur Fryslân*.

1.

Wat speelt op de achtergrond?

De kracht van Culturele Hoofdstad 2018 en de rol van Fryslân in Nederland

Wat heeft Fryslân toch een ongelooflijk sterke en karakteristieke cultuur! Dat wisten we al vanuit de levendige amateurkunst, het bijzondere aanbod aan podiumkunsten, diverse festivals, waardevol cultureel erfgoed, rijke archieven en bovenal: de eigen taal. Maar de kracht van cultureel Fryslân bleek eens te meer toen het Friese programma voor Culturele Hoofdstad 2018 de competitie won. Een mooie impuls. En nu, aan de vooravond van dit bijzondere jaar waarin onze provincie zich aan Europa gaat tonen, blijkt hoe Fryslân uit kan pakken met een keur aan activiteiten. Cultuur verbindt zich daarin met natuur, met economie, met gebiedsontwikkeling, met milieu en het meest met een sociaal programma: *Iepen Mienskip*. Vervolgens komt het erop aan om continuïteit te geven aan wat we in 2018 realiseren de komende decennia. En dan bedoelen we: de 'legacy' te borgen ten behoeve van de open gemeenschap die we nastreven.

Actuele inzichten

Er is heel onlangs nog een tweede impuls bijgekomen om, mede vanuit de kracht van LF2018, over de lange termijn perspectieven van het Friese cultuurbeleid na te denken. Dat is de Verkenning die de Raad voor Cultuur heeft uitgebracht over de stedelijke regio's. Een duidelijke uitnodiging aan de provincie Fryslân om haar krachten te tonen en haar inzet voor cultuurbeleid te verbinden met de inspanningen van het Rijk. Met *We the North*, waarin de drie Noordelijke provincies en hun hoofdsteden als noordelijke regio nauw samenwerken, namen we hier al een voorschot op. Het kan als landelijk voorbeeld dienen.

En er is een derde impuls: het eveneens recente advies van de Raad voor Cultuur over muziekbeleid. Wie dit leest ziet dat Fryslân op muziekgebied al aardig op de goede weg zit. Fryslân laat een veel dynamischer muziekbeleid zien dan het landelijk gemiddelde en geeft daarin met name de hofabra (harmonie-fanfare-brassband) en de popmuziek veel kansen. Deze dynamiek kunnen we als voorbeeld gebruiken op andere terreinen.

Elf richtingwijzers

Het kan niet anders dan dat wij als culturele organisaties tegen deze achtergrond onze inzet willen bepalen: de 'legacy' van LF2018 en de langetermijnperspectieven voor de Friese (en noordelijke) regio. Wij willen in onze provincie van de Elfstedentocht en de elf fonteinen in tenminste elf onderdelen een krachtige richtingwijzer geven voor hoe kunst en cultuur een integraal onderdeel is van dat vitale, op alle inwoners gerichte, en veelzijdige Fryslân. We denken daarbij aan de periode 2020-2030. En we werken dit vanuit onze reguliere opdracht van harte uit. Zo hebben we ook naar de notitie *Heroriëntatie culturele infrastructuur Fryslân* van Gedeputeerde Staten gekeken.

2.

Waar het naar toe kan

In gesprek over de culturele infrastructuur

We willen met de provincie graag in gesprek over hoe de culturele (basis)infrastructuur er straks uit kan zien. Met de artistieke waarde als uitgangspunt, het accent op de maatschappelijke waarde van kunst en cultuur en het belang van creativiteit. Dit zijn geen rivaliserende waarden, zij kunnen elkaar juist versterken. Van belang is daarbij te kijken naar hetgeen de Raad voor Cultuur ons meegeeft. De Raad pleit voor een regionale culturele infrastructuur die aan de landelijke basisinfrastructuur kan worden gehaakt. Ze bepleit het scheppen van randvoorwaarden voor een bloeiend cultureel leven. Dat betekent: veel dichterbij de trends en ontwikkelingen in het actuele leven zitten en minder vanuit vaste patronen denken.

Stedelijke regio's spelen een sleutelrol bij het inspelen op deze trends en ontwikkelingen, zegt de Raad. Zo'n regio vormt een cultureel ecosysteem waarin makers, culturele instellingen en overheden - in nauwe samenwerking met elkaar - rekening kunnen houden met de samenstelling en behoeften van de bevolking, met de identiteit en verhalen uit de regio en met het lokale klimaat voor de makers en kunstenaars. Ze adviseert de minister om de regio's uit te nodigen met een overtuigend en inspirerend plan te komen. Matching van middelen behoort dan tot de mogelijkheden.

Wat we willen bereiken?

Hoe gaat het overtuigende en inspirerende plan van Fryslân er uit zien? Overtuigt het, inspireert het, zijn de ambities financieel onderbouwd, is het afgestemd met makers, relevante spelers, culturele instellingen, belanghebbende burgers? Vanuit deze optiek kijken we naar de provinciale nota *Heroriëntatie culturele infrastructuur Fryslân*. In de verschillende punten die we hierna naar voren brengen staat onderlinge afstemming en samenhang voorop.

De provincie is (mede)financier van de provinciale culturele basisinfrastructuur en wil aanjager zijn van waardevolle culturele projecten die het noorden artistiek, sociaal en economisch versterken. Daarin wil ze een voorbeeld zijn voor andere provincies en zelfs regio's buiten Nederland. Dat is ambitieus. Het vraagt om financiële investeringen, maar allereerst om vooral goed na te denken:

- wat willen we bereiken met de basisinfrastructuur?
- wat willen we bereiken met de projecten?
- hoe verhoudt zich dit tot elkaar?
- en hoe versterkt dit elkaar?

Wij juichen het toe dat de provincie een stevige basisinfrastructuur wil (waar de continuïteit van wordt geborgd). Die basis zorgt voor maatschappelijke en culturele samenhang op lokaal en regionaal niveau. Het is een generator voor educatie, participatie en talentontwikkeling. Dat die basis zal bijdragen aan een innovatieve en duurzame leefomgeving vinden we bijna vanzelfsprekend. Maar er is van samenhang pas wezenlijk sprake als er ook vanuit andere beleidsterreinen daadwerkelijk financiële matching is (economisch, sociaal domein, natuur, sport, etc.).

Welke doelstellingen zien we?

Voor de culturele basisinfrastructuur

- Een sterke culturele sector (de infrastructuur borgt de continuïteit van festivals, Friese taal, materieel erfgoed, talentontwikkeling, cultuureducatie en cultuurparticipatie in professionele organisaties).
- Kwalitatief goed artistiek klimaat (hoge intrinsieke kwaliteit en producties, volledige culturele keten).
- Economische meerwaarde (vestigingsklimaat).

Voor culturele projecten

- Artistieke innovatie en (inter)nationaal toonaangevend.
- Economische innovatie (inspiratie, experiment, etalage: denk ook aan de Europese prijs voor INNOFEST) en effect (economische return uit (cultuur)toerisme).
- Verbeteren sociale cohesie (co-creatie, participatie).

Ruimte voor nieuwe initiatieven vinden we belangrijk (*Sense of Place, Lân fan Taal*), maar ook het burgerinitiatief *Kening fan 'e Greide* zijn hier prachtige Friese voorbeelden van. Voorbeelden die het zeker verdienen om vastere voet aan de grond te krijgen en om verder tot bloei te komen.

De verhouding tussen projecten en de culturele infrastructuur

Projecten, programma's en infrastructuur staan niet tegenover elkaar. Zoek als overheid dus eerder de samenhang dan de tegenstelling tussen die twee. Voorkom dat je geforceerd flexibele ruimte gaat vinden door botweg in de infrastructuur te snijden. Daarom juist is het formuleren van doelstellingen en functies zo belangrijk.

3.

Wat de provincie van de culturele instellingen kan verwachten

Een 'legacy'

Wij mikken op een 'afterparty' die in 2028 nog gaande is en die veel inwoners betrokken houdt bij de (culturele) samenleving. Als provinciale cultuurdragers willen wij samen met andere provinciale organisaties en relevante spelers ook de provincie Fryslân verzekeren van onze inzet om de 'legacy' van LF2018 te borgen. Zoals hierboven gezegd willen we mede daardoor bijdragen aan de door de provincie beoogde integrale werkwijze. In het *Iepen Mienskip* programma van LF2018 zitten veel aanjagers van regionale ontwikkeling, niet alleen als het gaat om artistieke kwaliteit, maar ook voor de sociale en economische toekomst van onze regio.

Elf richtingwijzers voor beleid

Wij doen ons werk ten dienste van de provincie en haar inwoners. Daarbij zijn we flexibel en zitten we niet in onze 'comfortzone', zoals de provinciale nota suggereert. Maar natuurlijk staan we steeds open voor gesprekken en kritische vragen. Voor hoe we voor de komende periode (2018-2028) onze bijdrage aan de Friese samenleving willen leveren, gelden de volgende elf richtingwijzers:

- **Culturele hoofdstad 2018** We dragen er aan bij dat LF2018 een groot succes wordt, voor Fryslân, maar ook nationaal en internationaal.
- **Publiek voorop** In wat we doen - breedte of top - zoeken we altijd het voor ons aanbod hoogst haalbare publieksbereik.
- **De provincie en de inwoners** We realiseren ons - en laten dit zien - dat de provincie en haar inwoners opdrachtgever, financier en afnemer zijn (hetgeen eigenzinnig aanbod zeker niet uitsluit).
- **Cultuureducatie** Elk van onze instellingen neemt zijn eigen verantwoordelijkheid op het gebied van cultuureducatie.
- **Amateurkunst** Iets minder dan de helft van de inwoners van Fryslân houdt zich in de vrije tijd bezig met amateurkunst. Er is een grote rijkdom aan muziek- en toneelverenigingen, iepenloftspullen, muzikanten en zo meer. We zullen dat actief stimuleren, voor zover dat in onze opdracht past.
- **Talentontwikkeling** Talenten worden niet vanzelf professionele kunstenaars. Wij zorgen dat er in iedere fase van de culturele loopbaan faciliteiten en begeleiding beschikbaar zijn om de beste talenten te laten groeien.
- **Aanbod en productieklimaat** We werken samen aan de continuïteit van nieuw artistiek aanbod en opvallende producties.
- **Festivals** Wij zetten ons in voor het veelzijdige en bijzondere aanbod van festivals als belangrijk onderdeel van de culturele keten in Fryslân, Nederland en Europa.
- **Internationale verbindingen** LF2018 geeft ons een extra impuls om de blik naar buiten te richten en internationale verbindingen te zoeken: om Fries aanbod te exporteren en/of ons te laten inspireren.
- **Cultureel ecosysteem en We the North** We maken deel uit van een landelijke infrastructuur en zullen dat zichtbaar blijven maken. We geven extra gas op de samenwerking in Noord-Nederlands verband en komen met een gedragen verhaal richting Ministerie.
- **Legacy LF2018** We zullen met de provincie, met de organisatie van LF2018 en met elkaar uitzoeken op welke vlakken we het best de erfenis van 2018 kunnen veiligstellen, in lijn met de *Agenda 2028*. Met een integrale afweging, inhoudelijk en financieel als uitgangspunt.

4.

Waar we het met de over willen hebben

provincie

We zijn ambitieus

Dekking zoeken voor de opbrengsten

Op de hiervoor genoemde 11 richtingswijzers mag de provincie ons aanspreken. Graag zelfs. We zijn benieuwd naar uw kijk op onze visie. We vragen vooral te benoemen waar u ons, de provinciale cultuurinstellingen, om waardeert. Dat is zowel naar de provinciale politici als naar ons toe een stimulerend vertrekpunt voor verdere discussie. En vanuit onze kant willen we ook graag met de provincie in gesprek over haar beleid, en over de proceskant daarvan. Want u heeft een lijst van kader stellende criteria opgesteld. De lijst is volgens ons niet compleet; de wettelijke, bestuurlijke en autonome kaders ontbreken. Uw criteria gaan vooral uit van aanbod en musea, terwijl wij ook graag de vraagkant en andere cultuurvormen willen belichten. We komen er graag bij u op terug.

Een cultureel sterk Fryslân levert geld op. Maar natuurlijk gaan daar kosten aan vooraf. We vragen u om daarbij vooral ook de adviezen van de SER/Raad voor Cultuur *Passie Gewaardeerd*, de *Arbeidsmarktagenda Culturele en Creatieve Sector* en de *Fair Practice Code* ter harte te nemen. Want ook werkers in de cultuur verdienen een fatsoenlijk honorarium en reguliere arbeidsvoorwaarden. Dit heeft invloed op onze begrotingen. Houd daarbij ook rekening met de huidige budgetten van de instellingen en festivals (die vaak al aanzienlijk zijn verlaagd en die niet zijn geïndexeerd) en met de ijle en daardoor kwetsbare infrastructuur. Dat geeft ook meer reliëf aan de verhouding basis/flexibele schil. Let wel dat uw criteria wederzijds verplichtend zijn. Voor ons, maar ook voor de opdrachtgever: wij proberen van uw twee euro vier euro te maken, maar je kunt voor twee euro geen tien euro aan waarde verwachten.

Bouw beleid van onderop

Cultuur gaat ergens om

Graag doen we enkele suggesties om mee te bouwen aan die sterke culturele provincie. Parachuteer cultuurbeleid niet, maar bouw het op. Van onderop. Zoek het permanente gesprek met de instellingen, met de afnemers (bijvoorbeeld het georganiseerde amateurveld) en met burgers en werk het samen uit. Benoem zo concreet mogelijk wat uw verwachtingen zijn van de onderdelen en functies van de culturele basisinfrastructuur; bereken op basis daarvan de kosten van een dergelijke infrastructuur. Ondersteun ambities en stem in overleg met instellingen ambities en middelen met elkaar af. Dit houdt in: 'put your money where your mouth is' of pas de verwachtingen, ambities en beoordeling op realistische gronden aan de budgetten aan. Overigens reikt de positieve invloed van cultuur op zowel economie als leefbaarheid en welzijn ver; met integraal beleid kan nieuw beleid vanuit verschillende beleidsdomeinen gefinancierd worden.

Zoals gezegd hebben ingrijpende bezuinigingen, landelijk, provinciaal en gemeentelijk sedert 2012 haar sporen achtergelaten in onze culturele infrastructuur. De effecten daarvan zijn nog merkbaar. Ook los van de financiële kant is een zekere terughoudendheid op zijn plaats bij nieuwe 'heroriëntaties' en planvorming. Bedenk daarbij dat de basis die nu al weer ter discussie lijkt te staan, feitelijk nog maar aan het begin staat van de eerste vierjarige subsidieperiode. We pleiten er dan ook voor om met elkaar te werken en te bouwen aan een transparant en duurzaam stelsel, en zo min mogelijk in symboolpolitieke termen te spreken. Het gaat ons en Fryslân om een wezenlijk maatschappelijke impact van hetgeen het Friese cultuurbeleid teweeg kan brengen, niet om korte termijn of oppervlakkig succes. Om de 'legacy' voor de toekomst zeker te stellen.

5.

Doe het goed en neem daarvoor de tijd

Heroriëntatie
op de heroriëntatie

Er is nog veel te doen. Wil de provinciale heroriëntatie op het cultuurbeleid en de infrastructuur een degelijk karakter krijgen en in zijn effect duurzaam zijn, dan is daar zorgvuldigheid en tijd voor nodig.

Tijd om de adviezen van de Raad voor Cultuur goed te verwerken, tijd om de opbrengst van LF2018 een fundament te geven, te oogsten, tijd om doelstellingen en functies goed te doordenken, tijd om met de instellingen het gesprek aan te gaan, tijd om scherper de financiële kaders te duiden, dan wel vanuit de ambitie de financiële randvoorwaarden te gaan creëren.

Een grootscheepse hervorming heeft de komende periode geen noodzaak. Geef het culturele veld, ook financieel - de ruimte om te innoveren, om nieuwe samenwerking aan te gaan en om in te spelen op ontwikkelingen op de lange termijn. Vooral met LF2018 in aantocht, maar ook daarna. Laat dat mede bepalend zijn voor de kaders die gesteld worden. De zuinigheid - in financieel, maar ook in beleidsmatig opzicht - die nu uit de heroriëntatie doorklinkt verhoudt zich moeilijk met de ambities van onze cultureel krachtige en karakteristieke provincie, de culturele hoofdstad van Europa in 2018!

Leeuwarden, 5 december 2017

Ondertekend door

Afûk
Befrijdingsfestival Fryslân
Bibliotheekservice Fryslân
CityProms
CityRock
Explore the North
Freeze Festival
FRIA vakvereniging beeldend kunstenaars in Friesland
Fries Film Archief
Fries Filmplatform
Fries Landbouwmuseum
Fries Museum
Fries Scheepvaartmuseum
Fries StraatFestival
Friesland Pop
Frysk Jeugdorkest
Fryske Akademy
IFAT It Frysk Amateur Toaniel
Into the Grave
Into the Great Wide Open
Into the Void/Into Darkness
Jeugd Dans Opleiding Fryslân
Jopie Huisman Museum
Keramiekmuseum Princessehof
Keunstwurk
Koninklijk Eise Eisinga Planetarium
Liet en Liet International
Luna
Media Art Festival
Meeuw Jonge Theatermakers
Museum Belvédère
Museum Dr8888
Museumfederatie Fryslân
Natuurmuseum Fryslân
Noordelijk Film Festival
Noorderlicht Huis van de Fotografie/Internationaal Fotofestival
Oerol
OMF Organisatie van muziekverenigingen in Fryslân
Opera Spanga
Oranjewoud Festival
Peter de Grote Festival
Pier21
Popfabryk
Promised Land
Psy-Fi
Schouwburg De Lawei
Sense of Place
Simmerdeis
Slieker Film
Stadsschouwburg De Harmonie
STAF Stichting Amateursoaniel Fryslân
StUFT Stichting Utjouwerij Frysk Toaniel
Tresoar
Tryater
UITfestival
Welcome to the Village

